

http://www.lib.ru/FILOSOF/PODOROGA_W/s_antropo.txt (дата обращения 20.10. 2017) – Названия с экрана.

9. Полякова И. Повседневная историческая культура как предмет философского осмысления [Текст] Полякова И. Линченко А. – Липецк: «Липецкий эколого-гуманитарный институт. – 2015. – № 1 (34). – С. 145-151
10. Свендсен Л. Философия моды [Текст] / Л. Свендсен – М.: Прогресс-Традиция, 2007. – 256 с.
11. Сеннет Р. Падение публичного человека [Текст] / Р. Сеннет – М.: Логос, 2002. – 424 с.
12. Фадеева Л. В. Тело как знак и как смысл / Л. В. Фадеева. – М.: Традиционная культура. – 2008. – № 1. – 360 с.

Шляхова О.А. Тілесне вираження та «мовлення» повсякденності засобами моди. У статті досліджено способи та засоби вираження повсякдення людини через власне тіло. Мода, у цьому контексті, розуміється як одна з ефективних форм передачі інформації всередині соціуму через вбрання, тілесні практики, естетичні практики, тощо. Одяг та додаткові аксесуари в даному випадку виступають своєрідними «маркерами» – продовженням тіла людини і його «новопридбаним кордоном».

Ключові слова: тіло, тілесні практики, повсякдення, мода, одяг, естетичні практики.

Шляховая О.А. Телесное выражение и «язык» повседневности средствами моды. В статье исследованы способы и средства выражения повседневности человека через собственное тело. Мода, в этом контексте, понимается как одна из эффективных форм передачи информации внутри социума через одежду, телесные практики, эстетические практики и т.п. Одежда и аксессуары в данном случае выступают своеобразными «маркерами» – продолжением тела человека и его «новоприобретенным рубежом».

Ключевые слова: тело, телесные практики, повседневность, мода, одежда, эстетические практики.

Shliakhova O. Bodily Eexpression and «Speech» of Everyday Life by Means of Fashion. In this scientific article was investigated the methods and means of expression of a person's everyday life through the own body. Fashion, in this context, is understood as one of the effective forms of information transmission within the society through dresses, bodily practices, esthetic practices. Clothing and accessories in this case serve as a kind of «markers» – a continuation of the human body and its «newly acquired border».

Key words: body, bodily practices, everyday life, fashion, clothes, aesthetic practices.

Стаття надійшла до редколегії
13.12.2017 р.

УДК 304.442(73)+304.444(477)

Віктор Шостак

Стратегії управління культурною сферою в США: традиції, досвід і перспективи для України

У статті проаналізовано світоглядні джерела ідеології американського державотворення і головні пріоритети у діяльності органів влади в галузі культури. Описуються інститути і механізми проведення культурної політики. Проводяться аналогії з соціокультурними процесами в сучасній Україні.

Ключові слова: культурна сфера США, стратегії управління, культурні цінності, федеральний уряд, перспективи для України .

Постановка наукової проблеми та її значення. Проведення глибоких і ефективних реформ в Україні передбачає розуміння важливості соціо-культурної сфери, яка є фундаментом для якісних змін в економічному, політичному, інформаційному просторі нашої держави. Змістовність і смислове поле соціокультурних процесів є необхідною передумовою виникнення інноваційних ідей, креативних рішень та практичних кроків реалізації розумного і доцільного публічного управління.

В цьому контексті шлях, який подолали США у реформуванні принципів життєдіяльності культурного життя є досить цікавим для України. Аналіз досвіду подолання криз і формування змістовних відповідей на виклики часу ставить на порядок денний важливу науково-практичну проблему: які форми і принципи західної моделі управління можуть бути застосовані в Україні?

Тому **метою** даної статті є аналіз самого поняття культури в розумінні наукової і повсякденної парадигми цінностей американського суспільства. Звідси постає ще одне актуальне завдання: окреслити практичний нормативно-інституційний інструментарій стимулювання, керування і впливу на культурні процеси Америки в просторі і часі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Аналізуючи культурну політику США, дослідники вказують на суперечності і навіть парадокси у ній. Тут завжди виникали нові ідеї, принципи, інститути, що потім запозичувались в багатьох регіонах світу. Разом з тим більшість фахівців вказують на глибоку традиційність у соціокультурному розвитку цієї країни.

Так Артур Шлезінгер говорить про фундаментальне значення класичного спадку при заснуванні державних інститутів США: «Батьки-засновники вдивлялися крізь простір віків у досвід Греції і особливо Риму, який вони вважали найшляхетнішим досягненням вільних людей що прагнули до самоуправління» [1, с.18].

На думку Олександра Гамільтона: «Римська еспубліка досягла найвищих вершин людської величі». Т.Джеферсон, Д.Адамс, О.Гамільтон та інші глибоко вивчали давньоримську історію та філософію для того, щоб зрозуміти причини видатних успіхів і катастроф цього народу. Вони прагнули знайти відповіді на питання як «привести свою країну до слави, зберегти її могутньою і запобігти її падінню» [1, с.19]. Саме тому в Полібія було взято ідею про еволюцію держави та почалась робота над виробленням механізмів, які б уберегли республіканську форму правління від деградації. Відповідь була знайдена: парламент, конституція і баланс влади. Головними стали цінності індивідуальної свободи, що не обмежує свобод і прав інших громадян. З того часу всі американські президенти говорять про свободу і демократію, але одночасно часто згадують Божу присутність у світі.

В цьому вбачаємо співіснування двох трактувань призначення американського шляху. Перший – великий експеримент, який вимагає нових креативних рішень, реальних кроків для досягнення прагматичних цілей, що їх ніхто ще досі перед собою не ставив. Але повсякденна рутинна робота є виявом месіанської ролі, божого провидіння. Звідси, американська історія і культура – це частина втілення божого плану у світі.

Віра в унікальність своєї країни, яка ґрунтувалась на адекватній оцінці обставин і завжди вимагала конкретних дій. В цьому напевно полягає головна особливість культурної політики США, яка фактично втілювала і охоплювала собою всі сторони життя американського суспільства.

Непорушним залишався орієнтир і критерій, який залишили батьки-засновники. Декларація незалежності визначила мету, а Конституція окреслила координати і засоби досягнення цілей. Гунар Мюрдаль назвав ці цінності «американською вірою». «Конфлікт між вірою і реальністю був і залишається могутнім мотивом боротьби за справедливість». Ці слова американського класика повністю можуть бути застосовані до української дійсності. Досить слушною є думка Мюрдаля: «Америка безперервно бореться за свою душу» [2, с.39]. Це визначення також актуальне для української історії і сучасних соціокультурних процесів в нашій державі.

Минулий розвиток і сучасні події в американському суспільстві свідчать про цю боротьбу. «Адже американці можуть пишатися своєю нацією не тоді, коли вони претендують на свою богообраність і сакральну долю, а тоді коли вони реалізують свої найглибші цінності в загадковому світі» [1, с.40].

Реалізація цих цінностей починається на рівні окремої людини. Держава не нав'язує своє розуміння культури, а дає громадянам певну свободу власного бачення і визначення своєї форми участі в культурних процесах. Ось чому є досить поширеною думка про те, що в Америці взагалі відсутня централізована та визначена урядом політика в галузі культури.

Очевидно, що таким чином досягається ефект співпричетності громадян до тих цінностей, які вони обирають та усвідомлюють їх важливість. Особистість вільно обирає власну культурно-світоглядну траєкторію свого розвитку в умовах плюралізму та децентралізації влади. Це може відбуватися на рівні спонтанно-інтуїтивному, коли задіюються ментально-підсвідомі механізми історичної пам'яті. В іншому випадку це може бути результатом наполегливих інтелектуальних пошуків та безперервної класичної освіти.

Важливим є те, що в обох випадках можна говорити про вільно обрані культурні цінності, які стають частиною внутрішнього світу людини. Тому людина буде мотивована: 1) захищати ці цінності усіма можливими цивілізованими засобами; 2) втілювати їх у життя доступними художньо-естетичними методами та організаційними діями; 3) вимагати від держави поваги і розуміння, можливої рівної підтримки та створення можливостей для своєї самореалізації; 4) цінувати та підтримувати органи влади у наданні певного простору особистої свободи для себе і співгромадян.

О. Гриценко досить слушно вказує на потужні традиції в культурному житті і культурній політиці США, які забезпечили доволі успішний, хоча й не безконфліктний розвиток американської культури і мистецтва. Це, по-перше, традиційна американська етика праці, діловитість, покладання на власні сили, що повною мірою має місце й у культурно-мистецькому середовищі. По-друге, тривалі й потужні традиції філантропії, благодійництва. По-третє, це традиційний «федералізм» американців, недовіра до центрального уряду й регулярні спроби різних суспільних груп обмежити урядове втручання в ту чи іншу сферу суспільного життя [3, с.35]. Недовіра до уряду присутня і в українських громадян. Бракує готовності брати на себе відповідальність і пропонувати реальні альтернативні рішення у формі конкретних соціокультурних проектів. Хоча ситуація може поступово змінюватись у нових умовах створення об'єднаних територіальних громад. Викликає оптимізм і традиційна працьовитість українців та значний вплив християнських принципів милосердя, взаємодопомоги, підтримки добрих помислів.

Важливо усвідомлювати, що в американському суспільстві домінує досить широке розуміння культури, яка вміщає в собі найрізноманітніші організаційні форми та прояви. Тому на практиці культурна політика перетворюється на суспільну політику і охоплює всі сфери життєдіяльності. де можна побачити певні цінності.

Президентський комітет у справах мистецтва і гуманітарних наук трактує культуру як сукупність всіх форм людської творчої діяльності, які знаходять своє вираження у мистецтві та інтелектуальних, гуманітарних дисциплінах. Досить промовисто і символічно звучить сама доповідь названого комітету: «Креативна Америка». Правлячі еліти США розуміють, що саме гуманітарний розвиток породжує креативні рішення і творчі підходи. Саме гуманітарна складова є основою для розвитку інноваційної економіки та морально-ціннісних координат публічної політики.

Дуже повчальний приклад для української політичної еліти, яка досить байдуже ставиться до розвитку культурних цінностей. По суті держава повністю усунулась від стратегічного планування розвитку гуманітарного простору, що особливо помітно при аналізі ставлення влади до культурологічних дисциплін. Як наслідок, система світоглядної освіти молоді перебуває на грані знищення. Таким чином, суспільство позбавляється можливостей відтворення і навчання власної культурно-політичної еліти. Уже зараз відчувається, що формувати адекватні відповіді на складні виклики часу нікому. Серед чиновників домінує спрощене бачення культурної сфери як дуже вузької неактуальної галузі, яка жодним чином не впливає на розвиток реальних процесів державотворення.

Натомість американський досвід показує, що саме культура і є живим втіленням динамічного розвитку країни. Тому для американської влади всі явища дійсності несуть творчо важливий потенціал: велика індустрія шоу-бізнесу, спадщина етнічних громад, камерні оркестри і церковні хори, факультети університетів і учнівські гуртки, народні танці і класичний балет, дискусії в органах влади і окремі академічні науковці та інше. Тобто в цю велику систему входять будь-які колективи і митці, що представляють елітарну і масову культури, комерційну та неприбуткову,

професійну і аматорську сфери. Всі вони співіснують, взаємодіють та переходять в різноманітні форми і статуси. Але всі мають право на рівні можливості і адекватні форми підтримки від суспільства та окремих громадян.

Відповідно, на федеральному рівні, в окремих штатах і місцевих громадах через законодавство, систему податків, різноманітні регулюючі механізми стимулюються певні напрями і форми суспільно-культурного життя або інші його складові не отримують такої підтримки. Ось чому в американському конгресі щиро сперечаються про морально-культурні пріоритети розвитку країни, а українські депутати імітують суспільно-політичну діяльність на досить примітивному рівні.

Тому в США був створений національний фонд підтримки мистецтв та гуманітарних наук, який згідно закону формує національну політику в широкому сенсі і ставить собі за мету підтримку мистецтв. Важливо, що держава нічого не диктує, а лише практично забезпечує розширення можливостей доступу громадян до культури, сприяє залученню більшої кількості мешканців країни до реалізації культурних проєктів.

Найбільшими структурами для проведення культурної політики в США є: Смітсонівський інститут, Національна галерея, Інститут музейної й бібліотечної справи, теле- і радіомережа Громадського мовлення, Інформаційне агентство USIA. Крім цього уряд через замовлення визначає пріоритети і потрібні країні культурно-мистецькі проєкти, наукові дослідження, архітектурні комплекси та ін.

Український уряд спромігся лише видати розпорядження № 119-р від 1 лютого 2016 року, яким схвалюється Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ. Метою Стратегії є створення умов для сприяння творчій активності громадянина і формування в Україні громадянського суспільства. Визначені правильні напрями, принципи і цілі у реформуванні гуманітарного простору нашої держави. Однак в кінці зазначено, що обсяги видатків на виконання Стратегії уточнюються щороку з урахуванням можливостей державного та місцевого бюджетів.

В контексті цього варто вивчати досвід американців щодо фінансування культури і залучення коштів. Дослідники вказують на найпотужніший інструмент культурної політики США – податкову систему з численними пільгами для благодійників та неприбуткових організацій [3].

Показово, що більшість визначених культурних установ були створені приватним капіталом. В 1846 році філантроп Джеймс Смітсон заснував у Вашингтоні Смітсонівський Інститут, який став федеральним центром науково-просвітницької і культурної діяльності. В 1937 році мільйонер Ендрю Меллон подарував мистецьку колекцію і грошову пожертву на створення Національної галереї США. Цікавою є практика спів фінансування культурних установ з різних джерел. Це дозволяє забезпечити їх ефективну діяльність, прозоре використання коштів і залучити максимальну кількість людей до культурного життя.

Корисним для України може стати досвід підтримки культури в часи «нового курсу» Ф. Рузвельта. У важкий для країни час влада поставила собі за мету зберегти культурно-мистецькі кадри, надавши їм мінімальні кошти і можливості для творчості. В 1935 році була створена Адміністрація громадських робіт. В її рамках було започатковано п'ять мистецьких проєктів: Театральний, Письменницький, Музичний і «Історичний огляд». Реалізація цих проєктів не була бездоганною, досить важко проходила, але вона показала ставлення уряду до культурних цінностей і забезпечила роботою багатьох працівників.

В книзі В. Коломойцева знаходимо цікаву фотографію тих часів із підписом: «Перший спецавтомобіль WPA у штаті Джорджія, що розповсюджував книжки в окрузі Томас і дав роботу одному працівнику WPA і двом робітникам NYA (Національної молодіжної адміністрації)» [5, с.301]. Коментарі, як кажуть, зайві. Просто, креативно і корисно для держави та громадян. Особливо показово в наших умовах, на фоні оптимізації штатного розпису культурних установ, закриття шкіл, бібліотек та інших закладів.

Досить цікавими і актуальними для нас є слова Ф. Д. Рузвельта, які він сказав у своїй промові у Філадельфії 27 червня 1936 року, коли дав згоду балотуватися у президенти США: «Маленька група монополістів зосередила в своїх руках майже повний контроль над власністю інших людей, над грошима, працею і самим життям цих людей. Для більшості з нас життя перестало бути вільним. Воля виявилась нереальною, люди більше не могли домагатися щастя» [5, с.173-174].

Далі Рузвельт формулює суть і мету свого курсу: «На місці храму привілеїв ми прагнемо збудувати храм віри, надії і милосердя. Служіння цій великій справі очищує душу. У нашій повсякденній роботі ми не забуваємо, що це служіння не собі, а служіння народів. Цей принцип не лише у ваших та моїх руках, він в руках Америки. Ми щодня хочемо збагачуватися цим досвідом, вчитись поводитись найкращим чином у боротьбі за втілення цього принципу» [5, с.175].

В цих словах бачимо розуміння призначення політичної влади і громадянського суспільства. Соціокультурна сфера відіграла визначальну роль у практичному здійсненні політичної влади. Відтворювані в ній цінності наповнювали повсякденне життя змістом і сенсом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Змістовність соціокультурної сфери є необхідною передумовою якісних змін в економічному, політичному, інформаційно-духовному просторі нашої держави. Досвід США свідчить, що культурна політика повинна бути складовою загальної державної політики. Метою зусиль публічної влади і громадянського суспільства є надання можливостей для участі людини в культурному житті, заохочення творчих здібностей громадян. Стратегії управління культурною сферою в США ґрунтуються на принципах плюралізму, децентралізації, індивідуальної свободи та моральних традиціях протестантизму.

Перспективними для України є дослідження американського досвіду проведення ефективної, публічної внутрішньої політики та цілісного підходу до проблем культури. Чекають свого аналізу діяльність Національних фондів підтримки мистецтв та гуманітарних наук, Президентської Ради з питань мистецтв та гуманітарних програм. Особливої уваги заслуговують поєднання зусиль федерального уряду, регіональної влади та окремих громадян у здійсненні культурної політики.

Джерела і література:

1. Артур М. Шлезингер. Циклы американской истории / Артур М. Шлезингер. – Москва : Прогресс, 1992.
2. Государственная поддержка искусства в структуре культурной политики США // Культура в современном мире. – М., 2003. – Вып. 4.
3. Гриценко О. А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі / О. А. Гриценко. – Київ: УЦКД, 2000.
4. Гілларі Клінтон. Важкі рішення / Гілларі Клінтон. – Київ: Наш формат, 2016.
5. Коломойцев В.Е. 100 днів президента Ф.Д. Рузвельта / В.Е. Коломойцев. – Київ : Молодь, 1997.

Шостак В. Стратегии управления культурной отраслью в США: традиции, опыт и перспективы для Украины. В статье анализируются мировоззренческие истоки идеологии американского государственного строительства и главные приоритеты в деятельности органов власти в культурной отрасли. Описываются институты и механизмы проведения культурной политики. Проводятся аналогии с социокультурными процессами в современной Украине.

Ключевые слова: культурная сфера США, стратегии управления, культурные ценности, федеральное правительство, перспективы для Украины.

Shostak V. Strategies for Managing the Cultural Sphere in the USA: Traditions, Experience and Prospects for Ukraine. The article analyzes the ideological sources of the American state formation ideology and the main priorities of the authorities activities in the field of culture. The institutes and mechanisms of cultural policy are described. Analogies with socio-cultural processes in modern Ukraine are made.

Key words: US cultural sphere, management strategies, cultural values, federal government, prospects for Ukraine.

http://www.lib.ru/FILOSOF/PODOROGA_W/s_antropo.txt (дата обращения 20.10. 2017) – Названия с экрана.

13. Полякова И. Повседневная историческая культура как предмет философского осмысления [Текст] Полякова И. Линченко А. – Липецк: «Липецкий эколого-гуманитарный институт. – 2015. – № 1 (34). – С. 145-151
14. Свендсен Л. Философия моды [Текст] / Л. Свендсен – М.: Прогресс-Традиция, 2007. – 256 с.
15. Сеннет Р. Падение публичного человека [Текст] / Р. Сеннет – М.: Логос, 2002. – 424 с.
16. Фадеева Л. В. Тело как знак и как смысл / Л. В. Фадеева. – М.: Традиционная культура. – 2008. – № 1. – 360 с.

Шляхова О.А. Тілесне вираження та «мовлення» повсякденності засобами моди. У статті досліджено способи та засоби вираження повсякдення людини через власне тіло. Мода, у цьому контексті, розуміється як одна з ефективних форм передачі інформації всередині соціуму через вбрання, тілесні практики, естетичні практики, тощо. Одяг та додаткові аксесуари в даному випадку виступають своєрідними «маркерами» – продовженням тіла людини і його «новопридбаним кордоном».

Ключові слова: тіло, тілесні практики, повсякдення, мода, одяг, естетичні практики.

Шляховая О.А. Телесное выражение и «язык» повседневности средствами моды. В статье исследованы способы и средства выражения повседневности человека через собственное тело. Мода, в этом контексте, понимается как одна из эффективных форм передачи информации внутри социума через одежду, телесные практики, эстетические практики и т.п. Одежда и аксессуары в данном случае выступают своеобразными «маркерами» – продолжением тела человека и его «новоприобретенным рубежом».

Ключевые слова: тело, телесные практики, повседневность, мода, одежда, эстетические практики.

Shliakhova O. Bodily Eexpression and «Speech» of Everyday Life by Means of Fashion. In this scientific article was investigated the methods and means of expression of a person's everyday life through the own body. Fashion, in this context, is understood as one of the effective forms of information transmission within the society through dresses, bodily practices, esthetic practices. Clothing and accessories in this case serve as a kind of «markers» – a continuation of the human body and its «newly acquired border».

Key words: body, bodily practices, everyday life, fashion, clothes, aesthetic practices.

Стаття надійшла до редколегії
13.12.2017 р.

УДК 304.442(73)+304.444(477)

Віктор Шостак

Стратегії управління культурною сферою в США: традиції, досвід і перспективи для України

У статті проаналізовано світоглядні джерела ідеології американського державотворення і головні пріоритети у діяльності органів влади в галузі культури. Описуються інститути і механізми проведення культурної політики. Проводяться аналогії з соціокультурними процесами в сучасній Україні.

Ключові слова: культурна сфера США, стратегії управління, культурні цінності, федеральний уряд, перспективи для України .

Постановка наукової проблеми та її значення. Проведення глибоких і ефективних реформ в Україні передбачає розуміння важливості соціо-культурної сфери, яка є фундаментом для якісних змін в економічному, політичному, інформаційному просторі нашої держави. Змістовність і смислове поле соціокультурних процесів є необхідною передумовою виникнення інноваційних ідей, креативних рішень та практичних кроків реалізації розумного і доцільного публічного управління.

В цьому контексті шлях, який подолали США у реформуванні принципів життєдіяльності культурного життя є досить цікавим для України. Аналіз досвіду подолання криз і формування змістовних відповідей на виклики часу ставить на порядок денний важливу науково-практичну проблему: які форми і принципи західної моделі управління можуть бути застосовані в Україні?

Тому **метою** даної статті є аналіз самого поняття культури в розумінні наукової і повсякденної парадигми цінностей американського суспільства. Звідси постає ще одне актуальне завдання: окреслити практичний нормативно-інституційний інструментарій стимулювання, керування і впливу на культурні процеси Америки в просторі і часі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Аналізуючи культурну політику США, дослідники вказують на суперечності і навіть парадокси у ній. Тут завжди виникали нові ідеї, принципи, інститути, що потім запозичувались в багатьох регіонах світу. Разом з тим більшість фахівців вказують на глибоку традиційність у соціокультурному розвитку цієї країни.

Так Артур Шлезінгер говорить про фундаментальне значення класичного спадку при заснуванні державних інститутів США: «Батьки-засновники вдивлялися крізь простір віків у досвід Греції і особливо Риму, який вони вважали найшляхетнішим досягненням вільних людей що прагнули до самоуправління» [1, с.18].

На думку Олександра Гамільтона: «Римська еспубліка досягла найвищих вершин людської величі». Т.Джеферсон, Д.Адамс, О.Гамільтон та інші глибоко вивчали давньоримську історію та філософію для того, щоб зрозуміти причини видатних успіхів і катастроф цього народу. Вони прагнули знайти відповіді на питання як «привести свою країну до слави, зберегти її могутньою і запобігти її падінню» [1, с.19]. Саме тому в Полібія було взято ідею про еволюцію держави та почалась робота над виробленням механізмів, які б уберегли республіканську форму правління від деградації. Відповідь була знайдена: парламент, конституція і баланс влади. Головними стали цінності індивідуальної свободи, що не обмежує свобод і прав інших громадян. З того часу всі американські президенти говорять про свободу і демократію, але одночасно часто згадують Божу присутність у світі.

В цьому вбачаємо співіснування двох трактувань призначення американського шляху. Перший – великий експеримент, який вимагає нових креативних рішень, реальних кроків для досягнення прагматичних цілей, що їх ніхто ще досі перед собою не ставив. Але повсякденна рутинна робота є виявом месіанської ролі, божого провидіння. Звідси, американська історія і культура – це частина втілення божого плану у світі.

Віра в унікальність своєї країни, яка ґрунтувалась на адекватній оцінці обставин і завжди вимагала конкретних дій. В цьому напевно полягає головна особливість культурної політики США, яка фактично втілювала і охоплювала собою всі сторони життя американського суспільства.

Непорушним залишався орієнтир і критерій, який залишили батьки-засновники. Декларація незалежності визначила мету, а Конституція окреслила координати і засоби досягнення цілей. Гунар Мюрдаль назвав ці цінності «американською вірою». «Конфлікт між вірою і реальністю був і залишається могутнім мотивом боротьби за справедливість». Ці слова американського класика повністю можуть бути застосовані до української дійсності. Досить слушною є думка Мюрдаля: «Америка безперервно бореться за свою душу» [2, с.39]. Це визначення також актуальне для української історії і сучасних соціокультурних процесів в нашій державі.

Минулий розвиток і сучасні події в американському суспільстві свідчать про цю боротьбу. «Адже американці можуть пишатися своєю нацією не тоді, коли вони претендують на свою богообраність і сакральну долю, а тоді коли вони реалізують свої найглибші цінності в загадковому світі» [1, с.40].

Реалізація цих цінностей починається на рівні окремої людини. Держава не нав'язує своє розуміння культури, а дає громадянам певну свободу власного бачення і визначення своєї форми участі в культурних процесах. Ось чому є досить поширеною думка про те, що в Америці взагалі відсутня централізована та визначена урядом політика в галузі культури.

Очевидно, що таким чином досягається ефект співпричетності громадян до тих цінностей, які вони обирають та усвідомлюють їх важливість. Особистість вільно обирає власну культурно-світоглядну траєкторію свого розвитку в умовах плюралізму та децентралізації влади. Це може відбуватися на рівні спонтанно-інтуїтивному, коли задіюються ментально-підсвідомі механізми історичної пам'яті. В іншому випадку це може бути результатом наполегливих інтелектуальних пошуків та безперервної класичної освіти.

Важливим є те, що в обох випадках можна говорити про вільно обрані культурні цінності, які стають частиною внутрішнього світу людини. Тому людина буде мотивована: 1) захищати ці цінності усіма можливими цивілізованими засобами; 2) втілювати їх у життя доступними художньо-естетичними методами та організаційними діями; 3) вимагати від держави поваги і розуміння, можливої рівної підтримки та створення можливостей для своєї самореалізації; 4) цінувати та підтримувати органи влади у наданні певного простору особистої свободи для себе і співгромадян.

О. Гриценко досить слушно вказує на потужні традиції в культурному житті і культурній політиці США, які забезпечили доволі успішний, хоча й не безконфліктний розвиток американської культури і мистецтв. Це, по-перше, традиційна американська етика праці, діловитість, покладання на власні сили, що повною мірою має місце й у культурно-мистецькому середовищі. По-друге, тривалі й потужні традиції філантропії, благодійництва. По-третє, це традиційний «федералізм» американців, недовіра до центрального уряду й регулярні спроби різних суспільних груп обмежити урядове втручання в ту чи іншу сферу суспільного життя [3, с.35]. Недовіра до уряду присутня і в українських громадян. Бракує готовності брати на себе відповідальність і пропонувати реальні альтернативні рішення у формі конкретних соціокультурних проектів. Хоча ситуація може поступово змінюватись у нових умовах створення об'єднаних територіальних громад. Викликає оптимізм і традиційна працьовитість українців та значний вплив християнських принципів милосердя, взаємодопомоги, підтримки добрих помислів.

Важливо усвідомлювати, що в американському суспільстві домінує досить широке розуміння культури, яка вміщає в собі найрізноманітніші організаційні форми та прояви. Тому на практиці культурна політика перетворюється на суспільну політику і охоплює всі сфери життєдіяльності. де можна побачити певні цінності.

Президентський комітет у справах мистецтв і гуманітарних наук трактує культуру як сукупність всіх форм людської творчої діяльності, які знаходять своє вираження у мистецтві та інтелектуальних, гуманітарних дисциплінах. Досить промовисто і символічно звучить сама доповідь названого комітету: «Креативна Америка». Правлячі еліти США розуміють, що саме гуманітарний розвиток породжує креативні рішення і творчі підходи. Саме гуманітарна складова є основою для розвитку інноваційної економіки та морально-ціннісних координат публічної політики.

Дуже повчальний приклад для української політичної еліти, яка досить байдуже ставиться до розвитку культурних цінностей. По суті держава повністю усунулась від стратегічного планування розвитку гуманітарного простору, що особливо помітно при аналізі ставлення влади до культурологічних дисциплін. Як наслідок, система світоглядної освіти молоді перебуває на грані знищення. Таким чином, суспільство позбавляється можливостей відтворення і навчання власної культурно-політичної еліти. Уже зараз відчувається, що формувати адекватні відповіді на складні виклики часу нікому. Серед чиновників домінує спрощене бачення культурної сфери як дуже вузької неактуальної галузі, яка жодним чином не впливає на розвиток реальних процесів державотворення.

Натомість американський досвід показує, що саме культура і є живим втіленням динамічного розвитку країни. Тому для американської влади всі явища дійсності несуть творчо важливий потенціал: велика індустрія шоу-бізнесу, спадщина етнічних громад, камерні оркестри і церковні хори, факультети університетів і учнівські гуртки, народні танці і класичний балет, дискусії в органах влади і окремі академічні науковці та інше. Тобто в цю велику систему входять будь-які колективи і митці, що представляють елітарну і масову культури, комерційну та неприбуткову,

професійну і аматорську сфери. Всі вони співіснують, взаємодіють та переходять в різноманітні форми і статуси. Але всі мають право на рівні можливості і адекватні форми підтримки від суспільства та окремих громадян.

Відповідно, на федеральному рівні, в окремих штатах і місцевих громадах через законодавство, систему податків, різноманітні регулюючі механізми стимулюються певні напрями і форми суспільно-культурного життя або інші його складові не отримують такої підтримки. Ось чому в американському конгресі щиро сперечаються про морально-культурні пріоритети розвитку країни, а українські депутати імітують суспільно-політичну діяльність на досить примітивному рівні.

Тому в США був створений національний фонд підтримки мистецтв та гуманітарних наук, який згідно закону формує національну політику в широкому сенсі і ставить собі за мету підтримку мистецтв. Важливо, що держава нічого не диктує, а лише практично забезпечує розширення можливостей доступу громадян до культури, сприяє залученню більшої кількості мешканців країни до реалізації культурних проєктів.

Найбільшими структурами для проведення культурної політики в США є: Смітсонівський інститут, Національна галерея, Інститут музейної й бібліотечної справи, теле- і радіомережа Громадського мовлення, Інформаційне агентство USIA. Крім цього уряд через замовлення визначає пріоритети і потрібні країні культурно-мистецькі проєкти, наукові дослідження, архітектурні комплекси та ін.

Український уряд спромігся лише видати розпорядження № 119-р від 1 лютого 2016 року, яким схвалюється Довгострокова стратегія розвитку української культури – стратегія реформ. Метою Стратегії є створення умов для сприяння творчій активності громадянина і формування в Україні громадянського суспільства. Визначені правильні напрями, принципи і цілі у реформуванні гуманітарного простору нашої держави. Однак в кінці зазначено, що обсяги видатків на виконання Стратегії уточнюються щороку з урахуванням можливостей державного та місцевого бюджетів.

В контексті цього варто вивчати досвід американців щодо фінансування культури і залучення коштів. Дослідники вказують на найпотужніший інструмент культурної політики США – податкову систему з численними пільгами для благодійників та неприбуткових організацій [3].

Показово, що більшість визначних культурних установ були створені приватним капіталом. В 1846 році філантроп Джеймс Смітсон заснував у Вашингтоні Смітсонівський Інститут, який став федеральним центром науково-просвітницької і культурної діяльності. В 1937 році мільйонер Ендрю Меллон подарував мистецьку колекцію і грошову пожертву на створення Національної галереї США. Цікавою є практика спів фінансування культурних установ з різних джерел. Це дозволяє забезпечити їх ефективну діяльність, прозоре використання коштів і залучити максимальну кількість людей до культурного життя.

Корисним для України може стати досвід підтримки культури в часи «нового курсу» Ф. Рузвельта. У важкий для країни час влада поставила собі за мету зберегти культурно-мистецькі кадри, надавши їм мінімальні кошти і можливості для творчості. В 1935 році була створена Адміністрація громадських робіт. В її рамках було започатковано п'ять мистецьких проєктів: Театральний, Письменницький, Музичний і «Історичний огляд». Реалізація цих проєктів не була бездоганною, досить важко проходила, але вона показала ставлення уряду до культурних цінностей і забезпечила роботою багатьох працівників.

В книзі В. Коломойцева знаходимо цікаву фотографію тих часів із підписом: «Перший спецавтомобіль WPA у штаті Джорджія, що розповсюджував книжки в окрузі Томас і дав роботу одному працівнику WPA і двом робітникам NYA (Національної молодіжної адміністрації)» [5, с.301]. Коментарі, як кажуть, зайві. Просто, креативно і корисно для держави та громадян. Особливо показово в наших умовах, на фоні оптимізації штатного розпису культурних установ, закриття шкіл, бібліотек та інших закладів.

Досить цікавими і актуальними для нас є слова Ф. Д. Рузвельта, які він сказав у своїй промові у Філадельфії 27 червня 1936 року, коли дав згоду балотуватися у президенти США: «Маленька група монополістів зосередила в своїх руках майже повний контроль над власністю інших людей, над грошима, працею і самим життям цих людей. Для більшості з нас життя перестало бути вільним. Воля виявилась нереальною, люди більше не могли домагатися щастя» [5, с.173-174].

Далі Рузвельт формулює суть і мету свого курсу: «На місці храму привілеїв ми прагнемо збудувати храм віри, надії і милосердя. Служіння цій великій справі очищує душу. У нашій повсякденній роботі ми не забуваємо, що це служіння не собі, а служіння народів. Цей принцип не лише у ваших та моїх руках, він в руках Америки. Ми щодня хочемо збагачуватися цим досвідом, вчитись поводитись найкращим чином у боротьбі за втілення цього принципу» [5, с.175].

В цих словах бачимо розуміння призначення політичної влади і громадянського суспільства. Соціокультурна сфера відіграла визначальну роль у практичному здійсненні політичної влади. Відтворювані в ній цінності наповнювали повсякденне життя змістом і сенсом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Змістовність соціокультурної сфери є необхідною передумовою якісних змін в економічному, політичному, інформаційно-духовному просторі нашої держави. Досвід США свідчить, що культурна політика повинна бути складовою загальної державної політики. Метою зусиль публічної влади і громадянського суспільства є надання можливостей для участі людини в культурному житті, заохочення творчих здібностей громадян. Стратегії управління культурною сферою в США ґрунтуються на принципах плюралізму, децентралізації, індивідуальної свободи та моральних традиціях протестантизму.

Перспективними для України є дослідження американського досвіду проведення ефективної, публічної внутрішньої політики та цілісного підходу до проблем культури. Чекають свого аналізу діяльність Національних фондів підтримки мистецтв та гуманітарних наук, Президентської Ради з питань мистецтв та гуманітарних програм. Особливої уваги заслуговують поєднання зусиль федерального уряду, регіональної влади та окремих громадян у здійсненні культурної політики.

Джерела і література:

1. Артур М. Шлезингер. Циклы американской истории / Артур М. Шлезингер. – Москва : Прогресс, 1992.
2. Государственная поддержка искусства в структуре культурной политики США // Культура в современном мире. – М., 2003. – Вып. 4.
3. Гриценко О. А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі / О. А. Гриценко. – Київ: УЦКД, 2000.
4. Гілларі Клінтон. Важкі рішення / Гілларі Клінтон. – Київ: Наш формат, 2016.
5. Коломойцев В.Е. 100 днів президента Ф.Д. Рузвельта / В.Е. Коломойцев. – Київ : Молодь, 1997.

Шостак В. Стратегии управления культурной отраслью в США: традиции, опыт и перспективы для Украины. В статье анализируются мировоззренческие истоки идеологии американского государственного строительства и главные приоритеты в деятельности органов власти в культурной отрасли. Описываются институты и механизмы проведения культурной политики. Проводятся аналогии с социокультурными процессами в современной Украине.

Ключевые слова: культурная сфера США, стратегии управления, культурные ценности, федеральное правительство, перспективы для Украины.

Shostak V. Strategies for Managing the Cultural Sphere in the USA: Traditions, Experience and Prospects for Ukraine. The article analyzes the ideological sources of the American state formation ideology and the main priorities of the authorities activities in the field of culture. The institutes and mechanisms of cultural policy are described. Analogies with socio-cultural processes in modern Ukraine are made.

Key words: US cultural sphere, management strategies, cultural values, federal government, prospects for Ukraine.
